

به نام خدا

ای کاش جهان تقدیر دیگری بر روزگارمان حاکم می‌کرد و پایه‌گذار این مجله ارزشمند که به‌راستی از ستون‌های بی‌بدیل فرهنگ و ادبیات عامه ایران‌زمین بوده و هست همچنان در میان ما بود و با دقت نظر و دلسوزی بی‌نظیرش مقالات را می‌خواند و داوری می‌کرد و شماره‌های پی‌درپی مجله، به گواهی ما که از نزدیک شاهد بودیم با بهترین کیفیت آماده عرضه به مخاطبان می‌شد. افسوس! زخم عظیمی بر پیکره علمی این حوزه مهم مطالعات علمی - ادبی وارد آمده است و شاید ترمیم بخش معتناهی از آن نیازمند زمان‌های طولانی و تلاش‌های بسیار باشد. با این حال از آنجا که در برابر مشیت پروردگار راهی جز تسلیم و تعظیم نیست، با آرزوی روانی شاد و آرام برای سردبیر فقید و استاد ارجمند، دکتر حسن ذوالفقاری، و با توسل به مهر و عظمت خداوند رحمان، نخستین شماره بعد از این فقدان غم‌انگیز آماده انتشار شده است و به محضر علاقه‌مندان تقدیم می‌شود. تلاش و پی‌گیری مجدانه اعضای محترم هیئت تحریریه، داوران دقیق و همیشه‌کوشا و کارشناسان و ویراستاران محترم نیز، در به‌بار نشستن این تلاش مأجور است و برای همگی ایشان آرزوی طول عمر و عزتمندی دارم.

از آنجا که این دل‌نوشته قرار است به‌عنوان سرمقاله در شماره ۴۵ دوماهنامه فرهنگ و ادبیات عامه چاپ شود بعد از این‌که قلم را لختی بر سوگ همکار عزیزمان گریان‌دیم، لازم می‌دانم به مناسبت، به برخی دغدغه‌ها و تلاش‌های اخیر ایشان که متأسفانه با سفر نابهنگامشان ناتمام ماند اشاره کنم تا مخاطبان ارجمند این مجله از آنجا که هرکدامشان به نحوی دل در گرو این حوزه دارند چاره‌ای بیندیشند و آستین همت را بالا بزنند و در تداوم اهداف و برنامه‌های پیشنهادی گام بردارند.

اولین نکته از این دست تأکید بر لزوم احداث بنیادی مستقل، علمی و فرهنگی در بدنه دانشگاهی کشور و با همکاری نهادهای اجرایی مرتبط است که از آن به «بنیاد فرهنگ و ادبیات عامه» ایران یاد می‌شود و نهادهای زیرمجموعه‌ای چون

«بنیاد قصه»، «مرکز جمع‌آوری اشعار عامه»، «مرکز ثبت باورها، آیین‌ها و مراسم» و بسیاری دیگر از این دست نیز در آن دیده شده است. دکتر ذوالفقاری در عمر بابرکشان بارها در این مورد جلسات مصاحبه و رایزنی و ... داشتند و بر لزوم آن تأکید می‌ورزیدند. ممکن است برخی صاحب‌نظران به وجود مؤسسات خرد و کلانی با نام‌های مشابه اشاره کنند که توسط برخی نهادهای مرتبط و گاه نامرتب و غیرمتخصص تأسیس و اداره می‌شود و اگر برخی موارد انگشت‌شمار ارزشمند را که محصول این نهادها بوده است نادیده بگیریم، دستاورد دیگری نداشته و ناکام مانده است. حال آن‌که با توجه به پراکندگی قومی و در نتیجه وجود اختلاف فرهنگی و حساسیت‌های ناشی از آن، توجه به این مضامین، آنقدر حائز اهمیت است که باید تمامی پژوهش‌های این حوزه با منتهای دقت و اندیشه‌ورزی و توسط متخصصان، ناقدان و پژوهشگران دلسوز و متعهد انجام شود تا نتایج حاصل از آن به نهادهای تصمیم‌گیرنده اجرایی تحویل داده شود و پایه و اساس طرح‌ها و برنامه‌های کلان در عرصه فرهنگ کشور عزیزمان باشد و تجربه نشان داده است که ما در این راه هنوز راه درازی در پیش داریم. دکتر ذوالفقاری مانند بسیاری دیگر از اندیشه‌ورزان دلسوز، لزوم این امر و وجود کاستی‌ها در این حوزه را خوب و عمیق دریافته بود و پیش‌نویس طرح‌ها و برنامه‌های پیشنهادی‌اش موجود است و دوستان علم و فرهنگ را به یاری می‌طلبد.

نکته دیگر این‌که برپایی همایش‌های منظم علمی در حوزه فرهنگ و ادبیات عامه با محوریت «فرهنگ مناطق جغرافیایی مربوط به استان‌های مختلف کشور» و لزوم برپایی همایش‌ها و کارگاه‌های علمی در همان مناطق با حضور صاحب‌نظران استانی و کشوری همواره مورد علاقه ایشان بود و چنانکه می‌دانیم چندین دوره از این سلسله همایش‌ها نیز در سال‌های اخیر برپا شده است و امیدواریم به همت استادان و دانشجویان و سایر پژوهشگران علاقه‌مند استمرار داشته باشد.

همچنین نکته دیگر تلاش در تصحیح نسخه‌های خطی منظومه‌های عامه یا مجموعه‌های قصه‌ها و متل‌ها و سایر آثار مشابه است. این آثار عموماً مربوط به بعد از قرن دهم هجری است و تاکنون تصحیح نشده است و یا تصحیح ابتدایی آن‌ها با شیوه‌های علمی و دقت لازم همراه نبوده است. این آثار اگرچه ممکن است در نگاه نخست به دلیل سستی اوزان

یا عامیانه بودن الفاظ و نسخه‌های مغشوش و یا کم‌سوادى پدیدآورندگانشان، کم‌اهمیت تلقى شوند، ولى چنانکه استادان فن اذعان دارند، دریایی از اطلاعات در حوزه‌های مختلف ادبی، زبانی، مردم‌شناختی و سایر موضوعات فرهنگی در میان سطور آن‌ها نهفته است و می‌تواند منابع ارزشمندی برای تحقیق و تفحص نوآورانه پژوهشگران باشد.

و در آخر تألیف کتاب‌ها و مقالات با موضوعات جدید و نوآورانه و با رویکرد تحلیلی و انتقادی است و باور به این‌که هنوز هزار باده ناخورده در شاخه‌های این درخت تناور یعنی فرهنگ و ادبیات عامه ایران زمین نهفته است و هنوز یک عمر می‌توان از مضامین نو و بدیع آن سخن گفت. چشم به راه مقالات ارزنده شما هستیم و تمام تلاشمان را به کار خواهیم بست تا دست در دست هم گام‌هایی در شناخت هرچه بیشتر فرهنگی و اعتلای پژوهش‌های علمی برداریم و در راستای اعتلای فرهنگ و ادب سرزمینمان بکوشیم.

نجمه دری